

Wstęp

Aleksandra Girsztowt, Dominik Bień

Historia krajów basenu Morza Bałtyckiego jest motywem przewodnim konferencji naukowych „Origines et Mutationes”. Coroczne spotkania historyków, archeologów, historyków sztuki i historyków prawa stały się już tradycją i regularnie przyciągają zarówno młodszych, jak i doświadczonych badaczy przeszłości tego rejonu. Widać to także w tekstach, które zostały opublikowane w niniejszym numerze; oprócz tekstów studentów i doktorantów znajdują się tu także teksty profesorów – Andrzeja Wozińskiego oraz Rafała Kubickiego, którzy uczestniczyli w spotkaniach „Origines et mutationes”. Profesor Kubicki jest także opiekunem naukowym konferencji.

Każda edycja jest poświęcona innemu tematowi, co pozwala na spotkanie badaczy często w bardzo odmienny sposób interpretujących przewodnie zagadnienie. Dzięki temu spotkania te owocują nie tylko w postaci pasjonujących dyskusji, tekstów pokonferencyjnych, ale także wspólnych badań i projektów naukowych. W najnowszym numerze „Progressu” znajdują Państwo teksty będące owocem dwóch edycji konferencji – „Origines et mutationes III”, poświęconej elitom, oraz „Origines et mutationes V”, która z kolei była poświęcona tematowi kryzysów i reform. Temat elit został zinterpretowany przez uczestników konferencji w bardzo różnorodny sposób – wśród 26 wygłoszonych referatów znalazły się takie tematy, jak porównanie *Dworzanina* B. Castiglione z *Dworzaniem Polskim* Łukasza Górnickiego (Olga Jarmuszcak), stan wiedzy anglonormańskich kronikarzy na temat elit Europy Środkowej (Jędrzej Szerle) czy gry planszowe popularne wśród elit w okresie średniowiecza (Marta Bloch-Pogodzińska i Paweł Pogodziński). Sześć referatów w czasie tego spotkania wygłosili naukowcy zagraniczni, reprezentujący Szwecję, Ukrainę i Białoruś. Z kolei edycja poświęcona konfliktom i reformom zebrała w sesji głównej 14 referatów, zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Ponownie

słuchacze mieli okazję zapoznać się z różnymi interpretacjami tematu przewodniego spotkania, jak kryzysy w gospodarce miejskiej i wiejskiej, polityczne, rodzinne czy religijne. Nowością przy tej edycji był panel poświęcony historii lokalnej, w którym siedmiu badaczy zaprezentowało swoje prace dotyczące Pruszcza Gdańskiego i okolic.

Rafał Kubicki w swoim artykule *The late medieval wills of Gdańsk's and Elbląg's ruling elites* omówił problem średniowiecznych testamentów spisanych przez członków elity, warstwy rządzącej Gdańska i Elbląga i ich rodzin. Autor zwrócił uwagę na funkcjonujące w prawie chełmińskim i lubeckim zapisy dotyczące dziedziczenia, wedle których majątek dzielono między pozostałego przy życiu małżonka i dzieci bez względu na płeć. Szczególnie silnie zaakcentował kwestię legatów na cele pobożne, jakie pojawiały się w testamentach.

Artykuł studenta historii UG Kacpra Panka *Analiza wydatków Henryka z Derby poniesionych podczas pobytu w Gdańsku między 15 lutego a 31 marca 1391 roku w świetle rachunków z jego podróży* nawiązuje do tematu elit. Autor szczegółowo zestawiał w swoim tekście wydatki, jakie podczas pobytu w Gdańsku poniósł Henryk z Derby, z podziałem na wydatki związane z produktami żywnościowymi (m.in. chleba, mięsa, warzyw), napojami (na czele z winem i piwem), utrzymaniem w mieście oraz na usługi.

Adam Stelmaszewski, również student historii na UG, omówił kwestię szpitalnictwa w średniowiecznym i nowożytnym Krakowie w tekście pt. *Jeszcze w sprawie funkcjonowania miejskich prowizorów przy szpitalu Ducha Świętego w Krakowie*, w którym przeanalizował dotychczasowe ustalenia w sprawie opieki rady nad szpitalem św. Ducha w Krakowie i część z nich zakwestionował.

Temat elit zamyka tekst Andrzeja Wozińskiego pt. *Confraternities of Knights in Prussia and their Art Foundations in the Late Middle Ages and Early Modern Era*. Autor przedstawia w nim znaczenie dla sztuki bractw rycerskich, skupiających członków elit miejskich w Prusach. Fundacje artystyczne, dzieła sprowadzane z czołowych ośrodków, wskazywały na rangę bractw i podkreślały ich elitarność.

Przemysław Jędrzejewski reprezentujący stowarzyszenie Twoje Korzenie w Polsce jest autorem artykułu pt. *The Matter of Reorganization of the Crown Army as Exemplified by Military Conscriptations in Kraków voivodeship, in the era of the Great Sejm*, który porusza tematykę reform i kryzysów. Skupiając się na zagadnieniu poboru rekrutów na terenie województwa krakowskiego, autor przeanalizował, w jaki sposób wprowadzono prawa uchwalone na Sejmie Wielkim, zwanym także Czteroletnim.

Mareike Schönle w tekście *The new social law – Social legislation and its effects in the second half of the long 19th century – with a glance to workers' lifeconditions in Königsberg* omówiła problemy polityki socjalnej w Królewcu. Rewolucja przemysłowa sprawiła, że w mieście pojawiło się wielu nowych mieszkańców, a to z kolei spowodowało problemy natury socjalnej, jak przeludnienie w mieszkaniach czy brak należytej higieny. Autorka prezentuje w swoim artykule, w jaki sposób próbowano te problemy rozwiązać, m.in. przez ubezpieczenia czy emerytury.

Z kolei artykuł Jana Hlebowicza dotyczy już historii najnowszej. Autor skupił się na losach trzech księży, Johannesesa Wohlerta, Józefa Dydymskiego i Józefa Wałaga, którzy służyli w Pruszczu Gdańskim w latach 1933–1989. Czasy ich działalności przypadły na czasy dwóch totalitaryzmów, wobec których stawiali silny opór.

Konferencja „Origines et mutationes” nie mogłaby się odbyć, gdyby nie wsparcie wielu instytucji. Przede wszystkim chcemy podziękować władzom rektorskim Uniwersytetu Gdańskiego, dziekanom Wydziałów Historycznego oraz Prawa i Administracji, Radzie Doktorantów oraz Parlamentowi Studentów UG. Szczególne podziękowania chcemy skierować do burmistrza Pruszcza Gdańskiego Janusza Wróbla, dzięki którego wsparciu i życzliwości konferencja corocznie może odbywać się na terenie Faktorii w Pruszczu Gdańskim. Za stałe zaangażowanie w organizację dziękujemy także staroście gdańskiemu Stefanowi Skoniecznemu.

Teksty znajdujące się w dziale varia, nadesłane przez autorów nie uczestniczących w tytułowej konferencji, związane są z dyscyplinami pedagogiki i prawa. Arleta Witek z Instytutu Pedagogiki UG podejmuje temat przemian kobiecych postaci w filmach animowanych wytwórni Walta Disneya. Autorka wskazuje, jak ważną rolę mogą pełnić filmy animowane w procesie wychowania dziecka zarówno pod względem pozytywnym (przeciwdziałanie rasizmowi czy dyskryminacji osób z niepełnosprawnością), jak i negatywnym (bezrefleksyjne przyjmowanie wzorców, jakie prezentowane są w animacjach). Ostatecznie przestrzega przed traktowaniem disnejowskich produkcji jako czegoś więcej niż forma rozrywki.

W artykule Pawła Grzesiaka podjęty został temat trafu moralnego, jako obecnego dotychczas głównie w filozofii, ale pojawiającego się również w naukach prawnych. Autor omawiane zagadnienia odnosi do prawa karnego, opierając się na konkretnych rozwiązaniach legislacyjnych i doktrynalnych, uznając ostatecznie we wnioskach, że zastosowanie tytułowej koncepcji nie może dotyczyć każdej sprawy. Jednocześnie jednak wskazuje na wytyczne, które mogłyby doprowadzić do możliwości uniwersalnego zastosowania trafu moralnego na gruncie prawa karnego.

Numer czasopisma kończymy działem „Historia UG”, w którym znalazł się tekst Janusza Burzy, absolwenta historii z 1972 roku. Wspomnienia są kontynuacją wspomnień zamieszczonych w książce *Uniwersytet Gdański – struktury, postacie, wydarzenia t. 1* i obejmują związki autora z UG w latach 1974–2020. Janusz Burza opisuje studia doktoranckie i prowadzone podczas nich badania, a także działalność założonego przez siebie Stowarzyszenia absolwentów historii UG im. prof. Romana Wapińskiego. Na kartach wspomnień przewijają się barwnie opisane, znane z innych źródeł postacie związane z Wydziałem Historyczno-Filologicznym UG.